

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કમલાદેવી

વિરુદ્ધ

કુશલ કંપર અને અન્ય

15 ડિસેમ્બર, 2006

[ન્યાયમૂર્તીશ્રી એસ.બી. સિંઘા અને ન્યાયમૂર્તીશ્રી માર્કેડેય કાટજી]

સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, 1908:

કલમ 100-એ-અપીલમાં હાઈકોર્ટના સિંગલ જજનો નિર્ણય-ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ વધુ અપીલ-2002 ના સી. પી. સી. (સુધારા) અધિનિયમ નંબર 22 ના અમલમાં આવતા પહેલા દાખલ કરાયેલ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ, નિભાવવા યોગ્ય રહેશે.

અપીલમાં હાઈકોર્ટના સિંગલ જજના નિર્ણય સામે વર્ષ 1992માં હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ વિશેષ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. વિશેષ અપીલનો નિર્ણય 19.9.2005 ના ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો. કલમ ૧૦૦ એ ની જગ્યાએ સી. પી. સી. (સુધારા) અધિનિયમ નંબર 22 /૨૦૨૨ અમલમાં આવ્યું.

વર્તમાન અપીલમાં અપીલકર્તા માટે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સંહિતાની કલમ 100-એ માત્ર અપીલ દાખલ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે એટલું જ નહીં, પરંતુ બાકી અપીલમાં પણ તેને આકર્ષવામાં આવશે.

અરજી નામંજૂર કરતાં કોર્ટે

ઠેરવ્યું, આ અદાલતના નિર્ણયમાં પ્રતિપાદિત કાયદાના સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ છે કે 2002 ના કાયદાના અમલમાં આવતા પહેલા દાખલ કરવામાં આવેલી લેટર પેટન્ટ અપીલ જાળવવા યોગ્ય રહેશે. એવું ન કહી શકાય કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, 1908 ની કલમ 100-એ પૂર્વવર્તી અસર ધરાવશે જેથી ઉપરોક્ત કાયદો અમલમાં આવે તે પહેલાં પસંદ કરવામાં આવેલી અપીલને પણ તેના દાયરામાં લાવી શકાય. [1155-એચ; 1156-એ-બી]

પી. એસ. સતપ્પન (મૃત) એલ. આર. એસ. દ્વારા વિરુદ્ધ આંધ્ર બેંક લિમિટેડ અને અન્ય [2004] 11 એસસીસી 672, અનુસર્યા.

બેન્ટો ડી સુઝા એગિપ્સી (મૃત) એલ. આર. એસ. દ્વારા વિ. થવેટ અલ્વારેસ કોલાકો અને અન્ય [2004] 13 એસસીસી 438, પર આધાર રાખ્યો હતો. સાલેમ એડવોકેટ બાર એસોસિએશન, ટી. એન. વગેરે. વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, [2003] 1 એસસીસી 49; મિસ. હૂસીન કાસમ દાદા (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિ.મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, એ.આઈ.આર (1953) એસ.સી 221; શિવ શક્તિ સહકારીહાઉસિંગ સોસાયટી, નાગપુર વિ. મિસ. સ્વરાજ ડેવલપર્સ એન્ડ અન્ય, એ. આઈ. આર. (2003) એસ. સી. 2434; સુબલ પોલ વિ. માલિના પોલ એન્ડ બીજા, [2003] 10 એસ. સી. સી. 361; બી. બૃહન્મુંબઈ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન અને અન્ય વી.ભારતીય સ્ટેટ બેંક, (1999-11 એસ.સી.સી.123; અને કમલ કુમાર દત્તા અને બીજા વી. રૂબી જનરલ હોસ્પિટલ લિમિટેડ અને અન્ય, (2006) 7 સ્કેલ 668, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:2006 ની સિવિલ અપીલ નંબર 5838.

ડી. બી. સ્પેશિયલ અપીલ (સિવિલ) નંબર 22/1992 માં જયપુર ખાતે રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના ન્યાયિક અદાલતના અંતિમ ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે અજય ચૌધરી, નિમિશ ગુપ્તા, કરોલા જૈન, રજત મહાજન.

પ્રતિવાદીઓ માટે પ્રવીણ સ્વેમ્પ.

કોર્ટનો ચુકાદો આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

એસ. બી. સિન્હા, જે. લીવ મંજૂર.

સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, 1908 (ટૂંકમાં, 'કોડ') ની કલમ 100-એની અરજી આ અપીલમાં સામેલ છે, જે રાજસ્થાન હાઈકોર્ટ, જયપુર બેન્ચ, જયપુરની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા ડી. બી. 1992 ની વિશેષ અપીલ નંબર 22 માં પસાર કરાયેલા 19.09.2005 ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી ઉદ્ભવે છે.

અપીલકર્તાના પિતા નિર્વિવાદપણે મિલકતનો માલિક હતો.તેઓ તેમની વિધવા શ્રીમતીને છોડીને 03.07.1973 પર મૃત્યુ પામ્યા હતા. આનંદી દેવી અને અહીંની પાર્ટીઓ.તેણે કથિત રીતે અપીલકર્તાની તરફેણમાં 'આનંદ વિહાર' તરીકે ઓળખાતો ઘરનો એક ભાગ ભેટમાં આપ્યો હતો.22.02.1977 પર, શ્રીમતી.

આનંદી દેવીનું અવસાન થયું.તેણીએ અહીં પ્રતિવાદી નંબર 1 ની તરફેણમાં 28.01.1977 પર વસિયત અમલમાં મૂકી હોવાનું કહેવાય છે.ઉપરોક્ત વસિયતના સંદર્ભમાં પ્રોબેટની મંજૂરી માટેની અરજી તેણી દ્વારા અહીં પ્રતિવાદી નંબર 1 ની તરફેણમાં દાખલ કરવામાં આવી હતી.અપીલકર્તાએ ઉપરોક્ત કાર્યવાહીમાં ચેતવણી દાખલ કરી હતી.પ્રોબેટની મંજૂરી માટેની અરજી 1978 ના પ્રોબેટ કેસ નંબર 31 તરીકે નોંધવામાં આવી હતી જેને દાવામાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી.અહીં અપીલકર્તાએ અન્ય બાબતોની સાથે સાથે નીચેના આધારો પર વાંધા ઉઠાવ્યા હતા:

"1.શ્રીમતી આનંદી દેવી ઉપાધ્યાયે 28મી જાન્યુઆરી, 1977 ના રોજ કોઈ વસિયત અને કરારને અમલમાં મૂક્યો ન હતો, ન તો તેઓ કોઈ વસિયત અને કરારને અમલમાં મૂકવા માટે શારીરિક અને માનસિક રીતે યોગ્ય હતા કારણ કે તેઓ જાન્યુઆરી, 1976 થી કેન્સરથી પીડાતા હતા અને ડિસેમ્બર, 1976 થી તેમના મૃત્યુ સુધી ખૂબ જ ગંભીર સ્થિતિમાં પથારીપશ હતા.વધુમાં, શ્રીમતી આનંદી દેવી માનસિક અને શારીરિક રીતે વિકલાંગ હતી અને માનસિક રીતે સ્વસ્થ નહોતી.તેથી કથિત વસિયત અને કરારના અમલને ભારપૂર્વક નકારી કાઢવામાં આવે છે અને અરજદારને તેનો કડક પુરાવો આપવામાં આવે છે.વધુમાં શ્રીમતી આનંદી દેવીને નીચે આપેલા કારણોને લીધે સંલગ્ન સોગંદનામામાં વર્ણવેલ

પ્રમાણની કોઈપણ વસિયત અને કરારને અમલમાં મૂકવાનો કોઈ અધિકાર કે પદવી નહોતી:

(એ) સ્વર્ગીય શ્રી ગણેશી લાલ ઉપાધ્યાયને શ્રીમતી કમલા દેવી, શ્રીમતી નિહાલ કંવર અને શ્રીમતી કુશલ કંવર નામની ત્રણ પુત્રીઓ હતી અને એક પત્ની શ્રીમતી આનંદી દેવી અને શ્રી ગણેશી લાલ ઉપાધ્યાયનું ૩ જુલાઈ, ૧૯૭૩ ના રોજ ઝાંસી (ચુપી) ખાતે અવસાન થયું હતું.

(બી) શ્રી ગણેશી લાલ ઉપાધ્યાયે શ્રીમતી કમલા દેવીને ૩૪ ફૂટ x ૨૫ ફૂટના ખુદ્દા જમીન વિસ્તારનો એક ભાગ ભેટમાં આપ્યો હતો. આનંદ નિહારના કન્યાદાનમાં તેમના લગ્નની પૂર્વસંધ્યાએ હવે એએમસી નંબર ૨૫૮/૧ ધરાવે છે અને તેમણે ૬ મે, ૧૯૫૬ ની તેમની દૈનિક ડાયરીમાં ઉપરોક્ત ભેટની નોંધ કરી હતી, જે અરજદારના કબજામાં છે અને ૧૧ નવેમ્બર, ૧૯૭૦ ના રોજ મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, અજમેરને કરેલી અરજીમાં પણ તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. શ્રીમતી કમલા દેવીએ ડિસેમ્બર, ૧૯૬૩ માં તેમના અને તેમના પતિના સાધનો દ્વારા બાંધકામ કરાવ્યું હતું.

(સી) ઉપરના પરિચ્છેદ નંબર 2 માં વર્ણવેલ શ્રીમતી કમલા દેવીની મિલકત સિવાય, સ્વર્ગીય શ્રી ગણેશી લાલ પાસે રાજેન્દ્રપુરા, હાથી ભાટા, અજમેર ખાતે આવેલી એએમસી 258 ધરાવતી આનંદ બિહાર નામની મિલકત તેમના પોતાના વિશિષ્ટ કબજામાં અને માલિકીમાં હતી કારણ કે આ મિલકત સ્વર્ગીય શ્રી ગણેશી લાલ દ્વારા તેમના પોતાના નામે ખરીદેલી જમીન પર તેમના પોતાના માધ્યમથી બનાવવામાં આવી હતી.

(ડી) સ્વર્ગીય શ્રી ગણેશીલાલના પરિવારમાં ત્રણ પુત્રીઓ શ્રીમતી કમલા દેવી, શ્રીમતી નિહાલ કંવર અને શ્રીમતી કુશલ કંવર અને તેમની પત્ની શ્રીમતી આનંદી દેવી છે.

(ઈ) 22 ફેબ્રુઆરી, 1977 ના રોજ શ્રીમતી આનંદી દેવીનું અજમેરમાં અવસાન થયું હતું અને આ રીતે બચી ગયેલી માત્ર ત્રણ દીકરીઓને સંયુક્ત રીતે એએમસી આનંદ બિહાર, અજમેરની મિલકત અને સોના-ચાંદીના ઘરેણાં, બે મોટરગાડીઓ, વાસણો વગેરે સહિતની જંગમ મિલકત વારસામાં મળી હતી.

(એફ) સ્વર્ગીય શ્રી ગણેશી લાલના મૃત્યુ પછી આ સ્થાવર અને જંગમ મિલકતો ચાર બચી ગયેલા લોકો એટલે કે તેમની પત્ની શ્રીમતી આનંદી દેવી અને તેમની ત્રણ પુત્રીઓને વારસામાં મળી હતી.પરિણામે, શ્રીમતી

આનંદી દેવી, જો ક્યારેય કોઈ વસિયત અમલમાં મૂકવા માંગતી હોય, તો તેમણે ક્યારેય ન કર્યું હોવા છતાં, સ્થાવર મિલકતમાં તેમના એકમાત્ર હિસ્સાની વસિયત ક્યારેય અમલમાં મૂકી નહીં.પરંતુ તેણીએ આમ ન કર્યું હોવાથી, મિલકત તેણીની બચી ગયેલી ત્રણ દીકરીઓને વારસામાં મળી છે.

આ દાવો અજમેરના વિદ્વાન જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલા 29.08.1987 ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યો હતો કે પ્રતિવાદી નંબર 1 એ સાબિત કર્યું હતું કે વસિયતનો યોગ્ય અમલ કરવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં તેની સાથે જોડાયેલો નકશો વસિયતના અમલ પછી બદલવામાં આવ્યો હતો અને આમ, પ્રસ્તાવિત વસિયત સાથે ચેડા કરવામાં આવ્યા હતા.પ્રતિવાદી નંબર 1 દ્વારા તેની સામે દાખલ કરવામાં આવેલી પ્રથમ અપીલને રાજસ્થાનની હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચરના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા 13.02.1992 ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે વસિયતનો અમલ શંકાસ્પદ હતો કારણ કે જે નકશો તેની સાથે જોડવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે તે તે જ ન હતો જે તેની નોંધણી સમયે જોડવામાં આવ્યો હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.

તેની સામે ઇન્ટ્રા-કોર્ટ અપીલને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું હતું.વિવાદિત ચુકાદાને કારણે, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશને રદ કરવામાં આવ્યો હતો.તેની વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવેલી સમીક્ષા માટેની અરજી પણ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

સંસદે 1976 ના અધિનિયમ નંબર 104 ની કલમ 38 દ્વારા સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં કલમ 100 એ દાખલ કરી હતી, જેને 2002 ના અધિનિયમ No.22 ની કલમ 4 દ્વારા બદલવામાં આવી હતી, જે 01.07.2002 થી અમલમાં આવી હતી.

આ અપીલમાં વિચારણા માટે જે મુખ્ય પ્રશ્ન ઊભો થાય છે તે એ છે કે પ્રતિવાદી નંબર 1 દ્વારા અહીં રાજસ્થાન હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી વિશેષ અપીલ યોગ્ય હતી કે કેમ.

અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલની રજૂઆત એ છે કે કલમ 100 એ માત્ર અપીલ દાખલ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકતી નથી, પરંતુ બાકીની અપીલમાં પણ તેને આકર્ષિત કરવામાં આવશે.

સાલેમ એડવોકેટ્સ બાર એસોસિએશન, ટી. એન. વગેરે વિ. ભારત સંઘ (2003) 1 એસ. સી. સી. 49]માં આ અદાલત સમક્ષ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ 100 એની બંધારણીયતા પર સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો., જેમાં આ અદાલતે તેની માન્યતાને સમર્થન આપતા કહ્યું હતું કે:

"14.કલમ 100 એ બે પ્રકારના કેસો સાથે સંબંધિત છે જેનો નિર્ણય સિંગલ જજ દ્વારા કરવામાં આવે છે.એક તે છે જ્યાં એકલ ન્યાયાધીશ અપીલ હુકમનામું અથવા આદેશની અપીલ સાંભળે છે.આવા કેસમાં આગળ કોઈ અપીલ થવાનો પ્રશ્ન વિચારી શકાતો નથી અને વિચારવો જોઈએ નહીં.જો કે, જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમ વિરુદ્ધ હાઈકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરવામાં આવે છે, ત્યાં પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકે છે કે આગળ કોઈ અપીલની મંજૂરી આપવી જોઈએ કે નહીં.હાલમાં પણ કેસની કિંમતના આધારે, મૂળ હુકમની અપીલની સુનાવણી કાં તો સિંગલ જજ દ્વારા અથવા હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા કરવામાં આવે છે.જ્યાં આ રીતે દાખલ કરવામાં આવેલી નિયમિત પ્રથમ અપીલ ડિવિઝન બેંચ દ્વારા સાંભળવામાં આવે છે, ત્યાં ઈન્ટ્રા-કોર્ટ અપીલ હોવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.તે માત્ર એવા કિસ્સાઓમાં છે કે જ્યાં મૂલ્ય નોંધપાત્ર નથી કે ઉચ્ચ અદાલતના નિયમો સિંગલ જજ દ્વારા નિયમિત પ્રથમ અપીલની સુનાવણી માટે જોગવાઈ કરી શકે છે.

15. આવા કિસ્સામાં અપીલનો વધુ અધિકાર આપવા માટે જ્યાં સામેલ રકમ ડિવિઝન બેન્ચને નજીવી હોય તે ખરેખર બિનજરૂરી રીતે કામનું ભારણ વધારશે.અમારે એવું લાગતું નથી કે ઈન્ડ્રા-કોર્ટ અપીલની જોગવાઈ ન કરવાથી વાદીઓ માટે કોઈ પૂર્વગ્રહ પેદા થશે, ભલે તેમાં સામેલ મૂલ્ય મોટું હોય.આવા કિસ્સામાં, ઉચ્ચ અદાલત નિયમો દ્વારા એવી જોગવાઈ કરી શકે છે કે ડિવિઝન બેન્ચ નિયમિત પ્રથમ અપીલની સુનાવણી કરશે.આમ, સુધારેલી જોગવાઈ કલમ 100 એમાં કોઈ ખામી ન મળી શકે.

જો કે, એવું મંતવ્ય આપવામાં આવ્યું હતું કે સંહિતાની કલમ 89 અને તે બાબત માટે, સુધારા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી અન્ય જોગવાઈઓને અમલમાં મૂકવાની રીતના સંદર્ભમાં પદ્ધતિઓ ઘડવાની જરૂર છે.આ હેતુ માટે, ભારતના કાયદા પંચના અધ્યક્ષની અધ્યક્ષતામાં એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી જેથી સુધારાઓ અસરકારક બને અને તેના પરિણામે ન્યાય ઝડપથી મળે.તેમણે એક અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો.જો કે, અમે અહીં તેની સાથે સંબંધિત નથી.

સંહિતા હેઠળ અપીલ કરવાનો અધિકાર વૈધાનિક છે.અપીલનો આવો અધિકાર હાઈકોર્ટના લેટર્સ પેટન્ટ અથવા હાઈકોર્ટ બનાવતા કાયદા હેઠળ પણ આપવામાં આવે છે.

અપીલ, જેમ કે જાણીતું છે, તે નીચેની અદાલતની ભૂલને દૂર કરવા માટે તેની સહાય અને હસ્તક્ષેપનો ઉપયોગ કરીને ઉચ્ચ અદાલતમાં પ્રવેશવાનો અધિકાર છે.અપીલ દાખલ કરવા પાછળનો કેન્દ્રિય વિચાર અધિકારની આસપાસ ફરે છે જે તેના માટે નિર્ધારિત પ્રક્રિયાથી વિપરીત છે.

મેસર્સમાં આ કોર્ટહૂસીન કાસમ દાદા (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિ.મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય [એ.આઈ.આર 1953 એસ.સી 221] એ અભિપ્રાય આપ્યો હતો:

"11.ઉપરોક્ત નિર્ણયો તદ્દન નિશ્ચિતપણે સ્થાપિત કરે છે અને જનાર્દન રેડ્ડી વિરુદ્ધ રાજ્ય અને ગણપત રાય વિરુદ્ધ અગ્રવાલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ લિમિટેડમાં અમારા નિર્ણયો એ સિદ્ધાંતને સમર્થન આપે છે કે અપીલનો અધિકાર માત્ર પ્રક્રિયાની બાબત નથી.તે મૂળ અધિકારની બાબત છે.નીચલી અદાલતના ચુકાદા સામે ઉચ્ચ અદાલતમાં અપીલ કરવાનો આ અધિકાર પક્ષકારને ત્યારે મળે છે જ્યારે નીચલી અદાલતમાં કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે અને તે પહેલાં નિર્ણય આપવામાં આવે.નાના વિરુદ્ધ

શેખ (સુપ્રા) માં જેનકિન્સ સી. જે. ની ભાષામાં અપીલના હાલના અધિકારને ખલેલ પહોંચાડવી એ માત્ર પ્રક્રિયામાં ફેરફાર નથી.આવા નિહિત અધિકારને સ્પષ્ટ કાયદો અથવા જરૂરી ઇરાદા સિવાય છીનવી શકાતો નથી.જ્યાં સુધી આવા હેતુ સ્પષ્ટ શબ્દો અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે પ્રગટ ન થાય ત્યાં સુધી આવા નિહિત અધિકારમાં દખલ કરવાનો અથવા તેને નબળી પાડવાનો અથવા તેને જોખમમાં મૂકવાનો ઇરાદો ધારણ કરી શકાતો નથી.

શું કલમ 100 એ આવા અધિકારને છીનવી લે છે તે પ્રશ્ન છે.અમારા મતે, તે નથી.અપીલ, જેમ કે જાણીતું છે, તે મૂળ કાર્યવાહીનું ચાલુ છે.

શિવ શક્તિ કો.ઓ.હાઉસિંગ સોસાયટી, નાગપુર વિ. મેસર્સ સ્વરાજ ડેવલપર્સ એન્ડ અર્ટર્સ [એ.આઈ.આર 2003 એસ.સી 2434] માં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો:

"17.અપીલ કરવાનો અધિકાર વૈધાનિક છે.અપીલનો અધિકાર કોઈને વારસામાં મળતો નથી.જ્યારે કાયદા દ્વારા આપવામાં આવે છે ત્યારે તે એક નિહિત અધિકાર બની જાય છે.આ સંબંધમાં અપીલના અધિકાર અને દાવાના અધિકાર વચ્ચે આવશ્યક તફાવત છે.જ્યાં દરેક વ્યક્તિને દાવો

દાખલ કરવાનો સ્વાભાવિક અધિકાર છે અને તેની જાળવણી માટે તેને કાયદાના અધિકારની જરૂર નથી, ત્યાં અપીલ કરવાની જરૂર છે. જેમ કે કેરળ રાજ્ય વિરુદ્ધ કે. એમ. ચારિયા અબ્દુલ્લા એન્ડ કંપનીમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું, યોગ્ય અપીલ અને રીવીઝન વચ્ચેનો તફાવત બે અભિવ્યક્તિઓમાં ગર્ભિત તફાવતો પર આધારિત છે. અપીલ એ કાર્યવાહીનું ચાલુ રહેવું છે; અસરકારક રીતે સમગ્ર કાર્યવાહી અપીલ અધિકારી સમક્ષ હોય છે અને તે નિર્ધારિત વૈધાનિક મર્યાદાઓને આધિન પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા ધરાવે છે. પરંતુ પુનરાવર્તનના કિસ્સામાં, પુનરાવર્તન અધિકારી પાસે જે પણ સત્તાઓ હોય કે ન હોય, તેને પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની કોઈ સત્તા નથી, સિવાય કે કાયદો તેને સ્પષ્ટ રીતે તે સત્તા પ્રદાન કરે. તેની નોંધ ચાર ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે હરિ શંકર અને અન્ય. વિ. રાવ ગિરધારી લાલ ચૌધરીમાં કરી હતી કે અપીલ અને રીવીઝન વચ્ચેનો તફાવત વાસ્તવિક છે. અપીલનો અધિકાર તેની સાથે કાયદા તેમજ હકીકત પર ફરીથી સુનાવણીનો અધિકાર ધરાવે છે, સિવાય કે અપીલનો અધિકાર આપતો કાયદો અમુક રીતે ફરીથી સુનાવણીને મર્યાદિત કરે, જેમ કે સંહિતા હેઠળ ઉભી થતી બીજી અપીલમાં કરવામાં આવ્યું છે. રીવીઝનની સુનાવણીની સત્તા સામાન્ય રીતે ઉચ્ચ અદાલતને આપવામાં આવે છે જેથી તે પોતાને સંતુષ્ટ કરી શકે કે કોઈ ચોક્કસ કેસનો નિર્ણય કાયદા અનુસાર કરવામાં આવ્યો છે. સંહિતાની કલમ 115 નો

સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો કે આ જોગવાઈ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલતની સત્તાઓ અમુક ચોક્કસ શ્રેણીના કેસો સુધી મર્યાદિત છે.ત્યાંનો અધિકાર માત્ર અધિકારક્ષેત્ર અને અધિકારક્ષેત્ર સુધી મર્યાદિત છે.

સુબલ પોલ વિ. માલિના પોલ અને અન્ય [(2003) 10 એસ. સી. સી. 361] કેસમાં ભારતીય ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ હેઠળ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલની જાળવણીના સંબંધમાં એક પ્રશ્ન આ અદાલત સમક્ષ વિચારણા માટે આવ્યો હતો, જેમાં આ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો હતો:

"17.તે વિવાદિત નથી કે કાયદાની કલમ 299 સ્પષ્ટપણે ઉચ્ચ અદાલતમાં અપીલ કરવાની જોગવાઈ કરે છે.તેથી, અપીલનો અધિકાર સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ 104 હેઠળ આપવામાં આવ્યો નથી.લેટર્સ પેટન્ટની લાગુ થવાના સંદર્ભમાં વિવિધ ઉચ્ચ અદાલતોના ચુકાદાઓમાં આપવામાં આવેલા મંતવ્યોના તફાવતને ધ્યાનમાં રાખીને 1908માં ઉપરોક્ત જોગવાઈઓમાં "અન્ય કોઈપણ કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે પૂરા પાડવામાં આવેલ સિવાય" શબ્દો ઉમેરવામાં આવ્યા હતા.કલકત્તા, મદ્રાસ અને બોમ્બેની ઉચ્ચ અદાલતોએ હુરીશ ચંદર ચૌધરી વિરુદ્ધ કાલિસુંદરી દેવી [(1883) 9 કે. એલ. 482:10 આઈ. એ. 4 માં પ્રિવી કાઉન્સિલના નિર્ણયોને અનુસરીને. એવું માન્યું હતું કે સિવિલ પ્રોસિજર

કોડની કલમ 588, જે તે સમયે હતી, તે લેટર્સ પેટન્ટની કલમ 15 ના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી લેતી નથી, જ્યારે અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટે બન્નુ બીબી વિરુદ્ધ મેહદી હુસૈન [(1889) 11 ઓલ. 375] તેનાથી વિપરીત રાખવામાં આવ્યું હતું.તેથી, કલકત્તા, મદ્રાસ અને બોમ્બે હાઈકોર્ટના નિર્ણયોને અમલમાં મૂકવા માટે 1908 ના કાયદામાં ઉપરોક્ત શબ્દો ઉમેરવામાં આવ્યા હતા.

તે આગળ રાખવામાં આવ્યું હતું:

"21.જો અધિનિયમ હેઠળ અપીલ કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો હોય, તો તેની મર્યાદા પણ તેમાં પૂરી પાડવી આવશ્યક છે.લેટર્સ પેટન્ટ હેઠળ અપાયેલા અપીલના અધિકારને પ્રતિબંધિત કહી શકાય નહીં.કાયદામાં કોઈ જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં અપીલના અધિકારની મર્યાદાનું સહેલાઈથી અનુમાન કરી શકાતું નથી.હવે તે સારી રીતે નક્કી થઈ ગયું છે કે ઉપરી અદાલતના અપીલ અધિકારક્ષેત્રને બાકાત રાખવામાં આવ્યું નથી કારણ કે ગૌણ અદાલત તેના વિશેષ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે.જી. પી. સિંઘના 'કાયદાકીય અર્થઘટનના સિદ્ધાંતો' માં કહેવામાં આવ્યું છે:

"ઉચ્ચ અદાલતોના અપીલ અને પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રને બાકાત રાખવામાં આવ્યું નથી કારણ કે ગૌણ અદાલત વિશેષ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે.કારણ એ છે કે જ્યારે તે અધિનિયમ દ્વારા સંચાલિત બાબતો પરનો વિશેષ કાયદો કોઈ પણ મર્યાદાના શબ્દો વિના, વ્યક્તિ પદનામથી અલગ સ્થાપિત અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કરે છે, ત્યારે તે અદાલતના નિર્ણય સામે અપીલ અથવા પુનરાવર્તનના કોઈપણ સામાન્ય અધિકાર સહિત તે અદાલતની પ્રક્રિયાની સામાન્ય ઘટના આકર્ષિત થાય છે.

22. પરંતુ ઉપરોક્ત નિયમનો એક અપવાદ એ બાબતો પર છે કે જ્યાં વિશેષ કાયદો તેને એક સ્વ-સમાવિષ્ટ સંહિતા નક્કી કરે છે, સામાન્ય કાયદાની પ્રક્રિયાની લાગુ પડતીને ગર્ભિતપણે બાકાત રાખવામાં આવશે.[જુઓ ઉપાધ્યાય હરગોવિંદ દેવશંકર વિ. ધીરેન્દ્રસિંહ વીરભદ્રસિંહજી સોલંકી અને અન્ય "].

બૃહન્મુંબઈ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન અને અન્ય વિ. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા [(1999) 1 એસસીસી 123] માં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

"આ વિભાગ નિર્ણયની અંતિમતામાં વિલંબ ઘટાડવા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો છે.ઉપરોક્ત જોગવાઈના કાયદા પહેલાં, લેટર પેટન્ટ હેઠળ, બીજી

અપીલમાં સિંગલ જજના નિર્ણય સામે અપીલ અમુક કિસ્સાઓમાં સક્ષમ માનવામાં આવતી હતી, જોકે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ 100 હેઠળ, હકીકતના તારણોમાં દખલગીરી સામે કેટલાક અવરોધ હતા.આવી અપીલનો આશરો લેવાનો અધિકાર હવે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ 100-એ દ્વારા છીનવી લેવામાં આવ્યો છે.

પી. એસ. સતપ્પન (મૃત) એલ.આર. દ્વારા વિ. આંધ્ર બેંક લિમિટેડ અને અન્યો [(2004) 11 એસ. સી. સી. 672]માં, આ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે, સંહિતાની કલમ 104 ના સંદર્ભમાં, ચુકાદો આપ્યો હતો:

"આમ જોવાનું એ છે કે જ્યારે ધારાસભા લેટર્સ પેટન્ટ અપીલને બાકાત રાખવા માંગતી હતી ત્યારે તેણે ખાસ કરીને આમ કર્યું હતું.કલમ 100 એમાં વપરાયેલા શબ્દો પુષ્કળ સાવધાનીના અર્થમાં નથી.1976 અને 2002 ના સુધારા કાયદાઓ દ્વારા ચોક્કસ બાકાતની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કારણ કે ધારાસભા જાણતી હતી કે આવા શબ્દોની ગેરહાજરીમાં લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવશે નહીં.ધારાસભા જાણતી હતી કે તેણે કલમ 104 (1) માં બચત કલમનો સમાવેશ કર્યો હતો અને કલમ 4 સી. પી. સી. નો સમાવેશ કર્યો હતો.

આમ હવે ચોક્કસ બાકાતની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી.2002 પછી,
કલમ 100 એ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"100કેટલાક કિસ્સાઓમાં આગળ કોઈ અપીલ નહીં.— કોઈપણ
ઉચ્ચ અદાલત માટે અથવા કાયદાનું બળ ધરાવતા કોઈપણ
દસ્તાવેજમાં અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદામાં
કોઈપણ લેટર્સ પેટન્ટમાં કંઈપણ હોવા છતાં, જ્યાં મૂળ અથવા અપીલ
હુકમનામા અથવા આદેશની કોઈપણ અપીલની સુનાવણી કરવામાં
આવે છે અને તેનો નિર્ણય ઉચ્ચ અદાલતના એક જ ન્યાયાધીશ દ્વારા
કરવામાં આવે છે, ત્યાં આવા એક જ ન્યાયાધીશના ચુકાદા અને
હુકમનામાથી આગળ કોઈ અપીલ કરવામાં આવશે નહીં.

એ નોંધવું જોઈએ કે અહીં ફરીથી ધારાસભાએ ચોક્કસ બાકાત રાખવાની
જોગવાઈ કરી છે.એવું જણાવવું આવશ્યક છે કે હવે કલમ 100 એના
આધારે કોઈ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ જાળવવા યોગ્ય રહેશે નહીં.જો કે, તે
એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે જે કાયદો પ્રચલિત થશે તે સંબંધિત સમયે
કાયદો હશે.સંબંધિત સમયે ન તો કલમ 100 એ કે ન તો કલમ 104 (2)
એ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો.

વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે જ્યારે સિંગલ જજ દ્વારા પ્રથમ અપીલ અથવા બીજી અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલને તેમાંથી જાળવી શકાય તેવું માનવામાં આવ્યું હતું કારણ કે તેના સંબંધમાં કોઈ પ્રતિબંધ અસ્તિત્વમાં નહોતો. આવી મર્યાદા હવે સંહિતાની કલમ 100-A ને કારણે બનાવવામાં આવી છે. તેથી, જ્યારે કોઈ વૈધાનિક પ્રતિબંધ અસ્તિત્વમાં હોય ત્યારે કોઈ અપીલ જાળવવા યોગ્ય રહેશે નહીં. જ્યારે સંસદ કાયદો બનાવે છે ત્યારે તે અન્ય કાયદાઓના અસ્તિત્વને જાણતી હોવાનું માનવામાં આવે છે. આમ, આપેલ કેસમાં, અપીલને સ્પષ્ટ રીતે પસંદ કરવા માટે બનાવવામાં આવેલ પ્રતિબંધને અન્ય કાયદામાં તેનો સ્રોત શોધીને દાવો કરીને સીમિત કરી શકાતો નથી.

કમલ કુમાર દત્તા અને અન્ય વિરુદ્ધ રૂબી જનરલ હોસ્પિટલ લિમિટેડ અને અન્ય, [2006 (7) સ્કેલ 668] માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"જ્યાં સુધી કાયદાની સામાન્ય દરખાસ્તની વાત છે કે અપીલ એક નિહિત અધિકાર છે ત્યાં સુધી દરખાસ્ત સાથે કોઈ ઝઘડો નથી પરંતુ તે સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે આવા અધિકારને પછીના કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે

અથવા જરૂરી ઇરાદા દ્વારા છીનવી શકાય છે.સંસદે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ 100 એમાં સુધારો કરતી વખતે, 2002 ના અધિનિયમ 22 માં 1.7.2002 થી સુધારો કરીને, ડિવિઝન બેંચમાં વિદ્વાન સિંગલ જજના આદેશ સામે અપીલની બાબતમાં હાઈકોર્ટની લેટર્સ પેટન્ટ પાવરને છીનવી લીધી હતી.

[ભાર મૂકવામાં આવે છે]

આ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં પ્રતિપાદિત કાયદાના સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ છે કે 2002 ના કાયદાના અમલમાં આવતા પહેલા દાખલ કરવામાં આવેલી લેટર પેટન્ટ અપીલ જાળવવા યોગ્ય રહેશે.

વધુમાં, અમારું ધ્યાન આ અદાલતના બે નિર્ણયો તરફ દોરવામાં આવ્યું છે એલ. બેન્ટો ડી સુઝા એગિપ્સી (મૃત) એલ.આર. દ્વારા વિ. ચવેટ અલ્વારેસ કોલાકો અને અન્યો [(2004) 13 એસ. સી. સી. 438] અને સંજય ઝેડ. રાણે અને અન્યો વિરુદ્ધ સાઈબાઈ એસ. દુબાક્ષી (મૃત) LR દ્વારા. [(2004) 13 એસ. સી. સી. 439], જેમાં આ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે સંહિતાની કલમ 100 એની કોઈ પૂર્વવર્તી અસર નથી.

તેથી, અમે અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની દલીલોને સ્વીકારવામાં અસમર્થ છીએ કે સંહિતાની કલમ 100 એ પૂર્વલક્ષી અસર ધરાવશે જેથી ઉપરોક્ત અધિનિયમ અમલમાં આવે તે પહેલાં પસંદ કરેલી અપીલને પણ તેના દાચરામાં લાવી શકાય. અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે.ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી

અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

આર. પી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.